

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ ВАЗИРЛИГИ

Рўйхатга олинди:

№ БД

2019 йил «15» 04

Соғликни саклаш вазирлиги

107 - соҳиб буриж

2019 йил «25» айдан

ОНКОЛОГИЯДА ХАМШИРАЛИК ИШИ ФАН ДАСТУРИ

Билим соҳаси: 500 000 – Соғликни саклаш ва ижтимоий таъминот

Таълим соҳаси: 510 000 – Соғликни саклаш

Таълим йўналиши: 5510700 – Олий хамширалик иши

Тошкент – 2019

Ўзбекистон Республикаси Соғликни саклаш вазирлигининг 2019 йил
“25” 04 даги “107” –сонли буйруғининг 2-иловаси билан фан дастури
рўйхати тасдиқланган.

Фан дастури Ўзбекистон Республикаси Согликни саклаш вазирлиги ҳузуридаги
тиббиёт олий ва ўрта маҳсус касб-хунар таълим муассасалари фаолиятини
Мувофиқлаштирувчи кенгашининг 2019 йил “15” 04 даги “1” –сонли
баённомаси билан маъқулланган.

Фан дастури Олий ва ўрта маҳсус, касб-хунар таълими йўналишлари бўйича
Ўкув-услубий бирлашмалар фаолиятини Мувофиқлаштирувчи Кенгашда
маъқулланган, ОЎМТВнинг 2018 йил “7” 12 даги 1000 -сонли
буйруги билан келишилган.

Фан дастури Тошкент педиатрия тиббиёт институти томонидан ишлаб чиқилди.

Тузувчилар:

- Хакимов F. A. «Онкология, ва болалар онкологияси» курси мудири т.ф.д., профессор.
- Хакимова Ш. F. «Онкология, ва болалар онкологияси» курси доценти т.ф.н.
- Жуманиёзов X. И. «Онкология, ва болалар онкологиси» курси ассистенти.
- Усмонова Ш. Т. . «Онкология, ва болалар онкологиси» курси ассистенти.

Тақризчилар:

- Алиев М. М. ТошПТИ «Факультет болалар хирургияси» кафедраси мудири, т.ф.д. профессор.
- Атаханова Н. Э. ТТА «Онкология» кафедраси мудири т.ф.д., профессор.

Фан дастури Тошкент педиатрия тиббиёт институти Кенгашида кўриб чиқилган
ва тавсия қилинган (2019 йил “27 марта” даги “8”-сонли
баённома).

I. Ўқув фанининг долзарбилиги ва олий касбий таълимдаги ўрни

Ушбу фан дастури Ўзбекистон Республикаси Давлат таълим стандарти ва бакалавриат таълим йўналиши малака талабларига асосланган ҳолда тузилган. Ҳар томонлама камол топган юксак билимли ҳамшира, шахсни тарбиялаб етиштиришда, унинг илмий дунёқараши ва амалиётини шакллантиришда муҳим рол ўйнайди. Ахолида кенг тарқалган онкологик касалликларни эрта ёки кеч асоратли кечишларини ўрганиш, диагностикаси, даволаш усувлари, шунингдек, профилактика ва реабилитацияси принциплари ва ҳамширалар томонидан bemорларни тўғри парваришлишга багишиланган. Дастурда бошбўйин, торакал, абдоминал, урологик, генитал, таянч – ҳаракат, юмшоқ тўқималар, шунингдек болалар онкологиясида кўп кузатиладиган онкологик касалликларни ўргатиш, кўникма ва малакани шакллантириш кўзда тутилган. Касалликнинг эрта ва ўтказиб юборилган (тарқалган) босқичдаги bemорларни парваришлиш ҳақида талабаларга билим берилади ва бўлғуси олий маълумотли ҳамширада клиник фикрлаш, касаллик ва унинг белгиларини асослаш учун замин яратиб беради.

II. Ўқув фанининг мақсади ва вазифаси

Фанни ўқитишдан мақсад - соглиқни сақлаш тизимида фаолият кўрсатувчи ҳамширалага “Онкологияда ҳамширалик иши” таълимоти меъёрларини ўргатиш, онкологик дунёқарашининг илмий-методологик асосларини шакллантириш, талабаларга онкологик беъморларни парваришлиш, уларни ҳаёт сифатини ошириш амалий кўникамаларини ўргатишдан иборат.

Фаннинг вазифаси:

- талабаларни назарий, амалий онкологиянинг асосий тамойиллари билан танишиштириш;
- ҳавфли ўсмаларнинг асосий нозологик турларини ўрганиш, уларнинг профилактикаси ва эрта диагностикасини ўргатиш;
- ҳавфли ўсмаларнинг замонавий даволаш усувлари ва улардан келиб чиқадиган асоратларни билиш;
- ҳавфли ўсма жараёнининг тарқалиб кетишидан келиб чиқадиган асосий ўзгаришларни, асоратларини, объектив баҳолаган ҳолда организмда кечаётган жараённи тушуниш;
- тузалмас bemорларга паллиатив ёрдам кўрсатишни амалий кўникамаларини ишлаб чиқиш;
- онкологияда деонтологиянинг асосий тамойилларини билиш;
- психологик, социал, маънавий ва этик муаммоларни билиш;

Талаба:

- соглом турмуш тарзини таргибот қилиш ва улардан фойдалана олишни;
- Ўзбекистонда ахолига онкологик ёрдамни ташкиллаштириш масалаларини;
- ҳавфли ўсмаларнинг этиологияси ва патогенезини, ва канцерогенезнинг замонавий тушунчаларини;
- кўп учрайдиган ҳавфли ўсмалар симптомлари, синдромлари ва уларнинг келиб чиқиш патогенезини;

- онкологик беморларга шошилинч, шифокоргача бўлган ёрдам кўрсатишни;
- онкологик беморлар умумий ҳолатини аниқлаш, ва симптоматик ёрдам кўрсатишида долзарб муаммоларни аниқлай билиш;
- онкологик беморларни эрта ташхислаш ва даволашни яхшилашга қаратилган, замонавий илмий текширишларни билиш;
- нур терапияси қабул қилаётган беморлар парвариши;
- кимётерапия қабул қилаётган беморлар парвариши тўғрисида ***тасаввурга эга бўлиши.***

Булар билан бир қаторда бакалавр:

- соматик беморларда онкопатологияни аниқлай олиш;
- тиббий хужжатга онкологик статусни баён қилишни;
- онкологик беморни мутахассисга йўлланма беришни;
- ҳавфли ўсмаларнинг лаборатор ва инструментал ташхислашнинг умумий принциплари ҳамда бу кўрсаткичларни клиник жихатдан баҳолай олиш;
- текширишлар натижаларини мустақил тахлил эта олиш;
- онкологик беморларда физикал текширишлар олиб бора олиш;
- ҳавфли ўсмаларни радикал ва паллиатив даволаниши замонавий принципларини;
- тузалмас беморларга паллиатив ёрдам кўрсата олишни ***билиши ва улардан фойдалана олиш;***
- турли аъзолардаги ўсмасимон ҳосилаларни пайпаслай билиш (сут бези, қорин бўшлиги ва кичик чаноқ аъзолари, юмшок тўқималар);
- метастазларни аниқлаш учун периферик лимфа тугунларни пайпаслай билиш;
- пункцион биопсия ва суртмалар тайёрлаш техникиси;
- сийдик қопини катетерлай олиш;
- колостомани парваришлаш техникиси;
- ошқозонни зондлаш ва ювиш техникиси;
- барча турдаги даволовчи ва тозаловчи хуқналарни техникиси;
- тўғри ичакни бармоқ билан текшириш усулини билиш ***амалий қўниқмаларига (шу жумладан клиник амалий қўниқмаларига)*** эга бўлиши керак.

III. Асосий назарий қисм (маъруза машғулотлари)

1- мавзу. Ахолига онкологик хизматни ташкил этиш. Ўсма касалликлар этиопатогенези. Генетикаси. Канцерогенезнинг замонавий тушунчалари.

Муқаддима. Онкология фанинг қисқача тарихи, ўсма касалликлар морфологик классификацияси, генетикаси, этиопатогенези. Хозирги замон онкологиясининг ютуқлари ва келажаги хақида.

2 – мавзу. Даволаб бўлмайдиган bemорларга паллиатив ёрдам қўрсатиш.

Онкологияда деонтология масалалари.

Паллиатив ёрдам тўгрисида умумий тушунча. Беморлага хирургияда паллиатив ёрдам, паллиатив кимётерапия ва паллиатив нур терапияси тўгрисида тушунча. Онкологияда деонтологиянинг ўзига хос жихатлари.

3 – мавзу. Онкологиядаги мухим симптом ва синдромлар.

Патологик ажралмалар.

Номаълум иситмалаш синдроми. Нафас тизими. Сут бези. Ошқозон ичак тракти. Сийдик айирув тизими. Аёлларда жинсий йўллардан келувчи патологик ажралмалар тўгрисида тушунча.

4 – мавзу. Онкологик bemорларни операциядан кейинги даврда парваришилаш.

Сут бези, торакал, абдоминал, урогенитал соҳаларда операция ўтказган bemорлар парвариши.

5 – мавзу. Касаллиги ўтказиб юборилган босқичдаги bemорларни парваришилаш. Оғриқ синдромига қарши кураш.

Ҳавфли ўсмани тарқалган босқичидаги bemорларни парваришилашнинг ўзига хос жихатлари. Симптоматик ёрдам қўрсатиш. Нонаркотик ва наркотик оғриқ қолдирувчи дори воститаларни қўллаш принциплари.

IV. Амалий машғулотлар бўйича қўрсатма ва тавсиялар

Амалий машгулотлар 50% назарий ва 50% амалий қисмдан иборат бўлган ҳолда ўтказилади, қуйидаги мавзулар тавсия этилади:

Амалий машгулотларда талабалар болаларда учрайдиган турли хил тугма ва орттирилган онкологик касалликларнинг тарқалиши, клиникаси замонавий диагностикаси, қиёсий диагностикаси, даволаш тактикаси, даволашдаги замонавий ёндошувлар, bemорларни парваришилаш ҳамда реабилитация ва диспансер назоратини ташкил қилишни ўрганадилар.

1. Онкологияда мухим симптом ва синдромлар. Патологик ажаралмалар.
2. Нафас тизими ўсма касалликларида ҳамширалик иши.
3. Хазм аъзолари ўсма касалликларида ҳамширалик иши.

4. Аёллар жинсий аъзолари ўсма касалликларида ҳамширалик иши.
5. Тери ва юмшоқ тўқима ҳавфли ўсма касалликларида ҳамширалик иши.
6. Суяқ ҳавфли ўсма касалликларида ҳамширалик иши.

Клиник машғулотлар бўйича қўрсатма ва тавсиялар.

1. Сут бези саратони касаллигига ҳамширалик иши ва мастэктомиядан кейинги беморлар парвариши.
2. Кимётерапия қабул қилаётган беморларни парваришлиш.
3. Нур терапия қабул қилаётган беморларни парваришлиш.
4. Сийдик айирув тизими аъзоларида операция ўтказган беморларни парваришлиш.
5. Касаллиги ўтказиб юборилган босқичдаги онкологик беморларни парваришлиш.
6. Болалар ҳавфли ўсма касалликларида ҳамширалик иши ва беморлар парвариши.

Амалий ва клиник машгулотларни ташкил этиш бўйича кафедра профессор-ўқитувчилари томонидан илгор хорижий тажрибаларга асосланган қўрсатма ва тавсиялар ишлаб чиқилади. Унда талабалар асосий маъруза мавзулари бўйича олган билим ва кўникумларини амалий машгулотлар орқали янада бойитадилар. Шунингдек, дарслик ва ўкув қўлланмалар асосида талабалар билимларини мустаҳкамлашга эришиш, тарқатма материаллардан фойдаланиш, беморлар билан ишлаш, вазиятли масалалар ечиш, илмий мақолалар ва тезисларни чоп этиш орқали талабалар билимини ошириш, мавзулар бўйича тақдимотлар ва кўргазмали қуроллар тайёрлаш, қонун ва меъёрий хужжатлардан фойдалана билиш ва бошқалар тавсия этилади.

Онкология, болалар онкологияси фани бўйича клиник амалиётни ўтиш даврида талабалар амалий кўникумларни ўзлаштиришлари кўзда тутилган.

Амалий кўникумлар рўйхати:

1. Турли аъзолардаги ўсмасимон ҳосилаларни пайпаслай билиш (сут бези, корин бўшлиги ва кичик чаноқ аъзолари, юмшок тўқималар).
2. Метастазларни аниқлаш учун периферик лимфа тугунларни пайпаслай билиш.
3. Пункцион биопсия ва суртмалар тайёрлаш техникаси.
4. Сийдик қопини катетерлай олиш.
5. Колостомани парваришлиш техникаси.
6. Ошқозонни зондлаш ва ювиш техникаси.
7. Барча турдаги тозаловчи ва даволаш хуқналари техникаси.
8. Тўғри ичакни бармоқ билан текшириш усулини билиш.

Ўқув клиник амалиётни ташкил этиш бўйича кўрсатма ва тавсиялар

Талабаларнинг “Онкология, болалар онкологияси” фани бўйича клиник амалиёти таълим жараёнинг 50% ташкил қиласи ва Республика ихтисослаштирилган онкология ва радиология илмий-амалий тиббий марказларининг хирургик, радиология ва химиотерапия бўлимларида ўтказилади.

Амалий машгулотда амалий қўникмаларга ўргатиш жараёни батафсил режалаштирилади ва бир неча босқични ўз ичига олади:

1. Кириш қисми – машгулотнинг мақсади ва вазифалари аниқланади, ўрганилаётган қўникмадан фойдаланишинг мотивацион асоси, унинг назарий жиҳатлари муҳокама қилинади.

2. Кўникмани намойиш қилиб бериш ва кўп марта машқ қилиш – бунда кўникмани босқичларга тўгри тақсимлашга алоҳида эътибор қаратилади. Тескари алоқани олгунга қадар, яъни ўрганаётган шахс мустақил, бироқ педагог назорати остида бажара олганда, кўникмани бажаришнинг барча босқичларини умумлаштириш ва муляжларда, ўзаро бир-бирида кўп марта машқ қилиш ва факат кўникмага эга бўлғандан сўнг bemорда кўллагунча, ҳар бир босқич намойиш қилинади ва ишлаб чиқилади.

3. Ўрганилган билим ва амалий кўникмани bemорда кўллаш. Бу босқичда талаба ўзлаштирилган билим ва амалий кўникмани турли ҳил клиник ҳолатларда (шу жумладан шошилинч ҳолатларда) кўллашга, олинган натижаларни таҳлил қилишга ва шу маълумотлар асосида ҳаракат тактикасини белгилашга педагог назоратида ўргатилади.

4. Хуроса. Бу босқичда педагог талаба томонидан олинган билим ва эгаллаган кўникмани bemорларда, турли ҳил вазиятларда, фаолият жараёнида тўгри ва тўлик қўллай олишига ишонч ҳосил қилиши керак ва шунда амалий кўникма ўзлаштирилди деб, ҳисобланади.

Лаборатория ишларини ташкил этиш бўйича кўрсатмалар

Фан бўйича лаборатория ишлари намунавий ўқув режада кўзда тутилмаган.

V. Мустақил таълим ва мустақил ишлар

1. Ҳавфли ўсмаларнинг морфологик классификацияси.
2. Ҳавфли ўсмаларнинг биологик хусусиятлари.
3. Болаларда ҳавфли ўсма касалликларнинг ўзига хос жиҳатлари.
4. Болаларда ҳавфли ўсма касалликлар этиология ва эпидемиологияси.
5. Ҳавфли ўсмаларнинг бирламчи, иккиламчи ва учламчи профилактикаси.
6. Онкологияда нур диагностикаси ва нур терапиясининг роли.

7. Ҳавфли ўсма касалликларнинг профилактикаси.
8. Тери саратони, этиологияси, клиник намоён бўлиши.
9. Тери меланомаси, этиологияси, клиник намоён бўлиши.
10. Сут бези саратонида аъзони сақловчи операциялар.
11. Суяк ҳавфли ўсма касалликларида аъзони сақловчи операциялар.
12. Онкологияда иммуногистохимик текширувлар.
13. Онкомаркерлар хақида тушунча.
14. Хасталиги ўтказиб юборилган онкологик bemорлар билан ишлаш деонтологияси.
15. Радикал даволаб бўлмайдиган онкологик bemорларда оғрик синдромига қарши кураш.
16. Онкологик bemорларни парвариш қилишнинг психологик аспектлари.
17. Ўсма хужайраларида апоптоз йўқолиши феномени.
18. Онкологик статистикада информацион технологиялар ахамияти.
19. Радиоактив нурларни биологик муҳитларга таъсири.
20. Замонавий кимёвий препаратлар: ютуқ ва камчиликлар. Эндоартериал ва таргет химиотерапия муваффақиятлари ва асоратлари.
21. Замонавий скрининг программаларининг саратонни эрта диагностикасида роли ва ахамияти.
22. Нур терапия аппаратларининг янги турлари.
23. Беморларни парвариш қилишда замонавий асбоб ускуналар, мосламалар.
23. Онкологик bemорларда наркотик препаратларни кўллаш қонун ва қоидалари.

Фан бўйича мустақил иш аудитория ва аудиториядан ташқари ўтказилади.

Талаба мустақил ишни ташкил этишда қуйидаги шакллардан фойдаланилади:

- аудитория машгулотларидан ташқари тренажёр, муляж ва симуляцион залларида/марказларида тасдиқланган амалий кўникмаларни педагог назоратида сон ва сифат жихатдан бажариш ва амалий кўникмаларни ўзлаштириш дафтарларида акс эттириш;
- биринчирилган Республика онкология ва радиология илмий-амалий тиббий марказларида ва клиник ўқув базаларида аудиториядан ташқари ташкиллаштирилган клиник навбатчиликда тасдиқланган амалий кўникмаларни навбатчи шифокор-педагог назоратида сон ва сифат жихатдан бажариш ва навбатчилик дафтарларида акс эттириш;
- bemорлар курациясида даволовчи ёки навбатчи шифокор билан назорат қилишда иштирок этиш;
- айrim назарий мавзуларни ўқув адабиётлари ёрдамида мустақил ўзлаштириш;
- берилган мавзу бўйича ахборот (реферат) тайёрлаш;

- фаннинг бўлимлари ёки мавзулари устида маҳсус ёки илмий адабиётлар (монографиялар, мақолалар) бўйича ишлаш ва маърузалар қилиш;
- вазиятли ва клиник муаммолларга йўналтирилган вазиятли масалалар ечиш;
- кейс (реал клиник вазиятлар ва клиник вазиятли масалалар асосида case-study) ечиш;
- график органайзерларни ишлаб чиқиш ва тўлдириш;
- кроссвордлар тузиш ва ечиш;
- тақдимот ва видеороликлар тайёрлаш ҳамда мустакил иш жараёнида кенг кўллаш ва х.к.

Фан бўйича курс иши (лойихаси)

Фан бўйича курс иши ўкув режасида кўзда тутилмаган.

VI. Асосий ва қўшимча ўкув адабиётлар ҳамда ахборот манбаалари

Асосий адабиётлар:

1. Муратходжаев Н.К., Джураев М.Д., Худайбердиев Т.К. «Онкология» Ўқув қўлланма. Тошкент. Абу Али Ибн Сино. 2002 й.
2. М.Д. Джураев ва бошкалар. Онкологияда хамширалик иши. Дарслик. – Тошкент. Абу Али Ибн Сино. 2006 й.
3. О. В. Чернова «Уход за онкологическими больными». Учебное пособие. Ростов на Дону. Феникс. 2002 г.

Қўшимча адабиётлар:

1. Ш.Х. Ганцев. Онкология. Учебник. – Москва. МИА. 2006 г.
2. Л. А. Дурнов, Б. П. Ахмедов, Г. А. Хакимов. Руководство по детской онкологии. Руководство. -Ташкент. Издательство Абу Али Ибн Сино. 2000 г.

Интернет сайтлари:

1. www.Ziyo.net.
2. www.esmo.org.
3. www.medline.ru.
4. www.medlinx.ru.
5. www.yandex.ru

